

Fylkesmannen i Vestfold

Kommunal- og regionaldepartementet

Postboks 8112 Dep

0032 Oslo

Vår saksbehandler / telefon:
Paul Hellenes / 33 37 11 55

Deres ref:
06/1592-2 SDA

Vår referanse:
2006/4163
Arkivnr: 340

Vår dato:
12.09.2006

Høring - forslag til endringer i valgloven.

Sammendrag.

Det vises til departementets brev av 20. juni d.å. med tilhørende høringsnotat. Fylkesmannen støtter i hovedsak Kommunal- og regionaldepartementets forslag til endringer i valgloven, jfr. det utsendte høringsnotatet.

I forhold til departementets forslag vil Fylkesmannen påpeke følgende:

- kommunene bør få ansvaret for å produsere og distribuere valgkort til alle velgere
- forhåndsstemmegivningen kan avsluttes innenriks en dag tidligere enn i dag, utenriks en uke tidligere og fristen for ambulerende stemmegivning kan forkortes med en dag
- fristen for når stemmen må være valgstyret i hende bør beholdes som i dag, men det må presiseres nærmere hvordan sending av forhåndsstemmer skal skje
- ukjente velgere må legitimere seg før stemmegivning
- grovtelling og kontrolltelling av stemmer kan skje på den måten kommunen selv bestemmer
- kommunene må selv kunne avgjøre om de vil starte opptelling av forhåndsstemmer søndag
- skjæringsdatoen for innføring i manntall kan settes til 30. juni, men kommunenes egen vurdering av dette må tillegges avgjørende vekt
- det anbefales ikke innført ytterligere restriksjoner med hensyn til publisering av meningsmålinger i de siste dagene før valget, utover det som allerede er der i dag.

For øvrig vises det til omtale av de enkelte punktene i departementets høringsmateriale i dette brev.

Departementets forslag til lovendringer.

1. Kommunen v/valgstyret sørger for at det blir sendt ut valgkort til alle stemmeberettigede som er manntallsført i kommunen, og som har bostedsadresse innenriks (unntatt Svalbard og Jan Mayen).

Bruk av valgkort er i dag ikke obligatorisk for kommunene. Utsending av valgkort som obligatorisk ordning ble vurdert forut for ny valglov. Fylkesmannen mener utsendelse av valgkort vil være en god service ovenfor velgerne og ha en rekke positive funksjoner i forhold til avvikling av valget osv. Vi viser til det som er anført i Ot.prp. nr 45 (2001-2002) om ny valglov. Her er en rekke fordeler med valgkort beskrevet.

Fylkesmannen i Vestfold
Telefon: 33 37 10 00
Telefaks: 33 37 11 35
E-post: postmottak@fmve.no
www.fylkesmannen.no/vestfold

Postadresse:
Postboks 2076
3103 Tønsberg

Besøksadresse:
Statens Park - Bygg I
Ant. Jenssensgt. 4
Telefon: 33 37 10 00

I høringsnotatet om endringer i valgloven har departementet på nytt vurdert bruk av valgkort og pekt på fordeler som:

- informasjon til velgerne om hvilken kommune de er manntallsførte i, om valglokale og åpningstider
- færre velgere kan komme til å stemme i annen kommune enn der de er manntallsførte
- flere vil stemme i det valglokalet de er manntallsførte - opptellingen og valgoppgjør kan da forenkles og effektiviseres fordi færre fremmede stemmer skal håndteres
- antall forkastede stemmer reduseres.

Departementet konkluderer med at fordelene ved valgkort tilsier at kommunene bør pålegges å sende ut valgkort til alle innbyggerne i tråd med valglovutvalgets opprinnelige forslag.

Fylkesmannen i Vestfold slutter seg til dette forslaget. Valgkort har, som pekt på både i Ot.prp. nr 45 (2001-2002) og i høringsnotatet, en rekke fordeler, både for velgerne og for de ansvarlige for gjennomføringen av valget.

En obligatorisk ordning med valgkort, vil etter departementets høringsnotat, øke kommunenes utgifter til gjennomføring av valg med ca 27 mill kr pr valg, dvs ca 13,5 mill pr år. De administrative konsekvensene for kommunesektoren antas å være små. Fylkesmannen forutsetter at en ordning i tråd med departementets forslag også fører til tilsvarende styrking av kommunenes økonomi.

2. Forhåndsstemmeperioden skal avsluttes siste torsdag før valgdagen innenriks og fredag en uke før valgdagen utenriks.

Et relativt høyt antall stemmer ble forkastet ved stortingsvalget 2005, fordi de kom for sent fram, og departementet ønsker derfor å endre reglene for forhåndsstemmegivning. Fylkesmannen er enig i det beklagelige i at forhåndsstemmer kommer for sent inn og dermed forkastes. Tiltak i forhold til dette bør i minst mulig grad gå ut over velgernes muligheter til å forhåndsstemme og samtidig i minst mulig grad forsinke valgoppgjøret.

Basert på en totalvurdering vil derfor Fylkesmannen i Vestfold støtte departementets forslag om å avslutte forhåndsstemmegivningen innenriks en dag før og at utenriksstemming avsluttes fredag en uke før valgdagen. Dette er i tråd med departementets forslag. Fylkesmannen støtter ikke departementets forslag i punkt 4 om ny frist for når forhåndsstemmene må være kommet inn til valgstyret.

3. Frist for å søke om å få avgi stemme ved ambulerende stemmemottaking må ikke settes senere enn siste torsdag før valgdagen

Departementet foreslår at fristen for å søke om ambulerende stemmegivning forkortes med en dag. Dette er ikke nærmere omtalt i høringsnotatet. Departementets forslag må ses i sammenheng med forslaget om at forhåndsstemmegivningen for øvrig skal avsluttes torsdag før valgdagen. Fylkesmannen ser dette forslaget som naturlig i forhold til forslaget om å avslutte forhåndsstemmegivningen torsdag, jfr. punkt 2.

4. Forhåndsstemmegivningene må være kommet inn til valgstyret innen kl. 20 første tirsdag etter valgdagen

En forskyvning av fristen for innkomne forhåndsstemmer, i tråd med departementets forslag, vil forsinke valgoppgjøret. Dette er, etter Fylkesmannens oppfatning, uheldig. Fristen for når en forhåndsstemme må være valgstyret i hende for å kunne godkjennes, bør derfor være som i dag, kl 20.00 på valgdagen. Dersom departementets forslag i punkt 2 blir vedtatt, øker også muligheten for at avgitte forhåndsstemmer kommer fram i tide. I tillegg bør det vurderes å forskriftsbestemme

at forhåndsstemmer skal sendes på hurtigst mulig betryggende måte. Det er Fylkesmannens oppfatning at dette samlet vil kunne få en merkbar effekt i forhold til å redusere antallet forhåndsstemmer som forkastes, samtidig som valgoppgjøret ikke forsinkes.

5. Velger som er ukjent for stemmemottaker, skal legitimere seg. Dersom velgeren ikke har legitimasjon, kan identiteten bekreftes av en annen person over 18 år som legitimerer seg. Valgloven gir også i dag hjemmel for at stemmemottaker kan kreve at velger legitimerer seg ved henholdsvis forhåndsstemmegivning og valgtingsstemmegivning, jfr. §§ 8-4 og 9-5. Disse bestemmelsene praktiseres ulikt fra kommune til kommune. Ved forhåndsstemmegivning er det vanlig å kreve legitimasjon, mens det vanligste på valgdagen bare er å spørre om navn og fødselsdato. Fylkesmannen er kjent med at det ved valget i 2005 kom reaksjoner på manglende krav til legitimering av velgere på valgtinget, blant annet fra internasjonale valgobservatører. Departementets foreslag om å kreve at ukjente velgere må legitimere seg for å kunne avgi stemme begrunnes med det grunnleggende demokratisk prinsipp at enhver velger kun skal få godkjent en stemme. Fylkesmannen slutter seg til legitimasjonskravet og kan ikke se at dette vil virke særlig forsinkende på valg gjennomføringen.

Siden det ikke er et generelt krav i Norge at alle borgere har et legitimasjonskort, mener departementet at det er tilfredsstillende at velgeres identitet, etter nærmere regler, kan bekreftes av en annen person som kan legitimere seg. Fylkesmannen slutter seg også til dette.

6. Foreløpig opptelling skal foretas ved manuell telling av stemmesedlene. Foreløpig opptelling av stemmesedlene kan likevel foregå ved et edb-teknisk system dersom det benyttes et annet system enn ved den endelige opptellingen.

Valgloven § 10-4 bestemmer at valgstyret er ansvarlig for foreløpig og endelig opptelling av stemmesedler. Opptelling skal skje ved en foreløpig og en endelig opptelling. Prinsippene for opptelling er fastsatt i valgloven, men det er ikke stilt bestemte krav til verken manuell eller elektronisk telling av stemmesedler. Dette er utgangspunktet for departementet sitt forslag om lovfesting av manuell telling.

Departementet stiller spørsmål til sikkerheten ved elektronisk telling: teller skannerne korrekt, registreres alle sedlene av skannerne og hvordan kontrollerer valgmyndighetene det tekniske utstyret? Departementet er usikre på om valgstyrene selv sørger for at korrekt teknologi benyttes, eller om valgstyrene stoler for mye på dataleverandørene.

Fylkesmannen i Vestfold vil vise til at en i dette fylket i hovedsak har gode erfaringer med de elektroniske systemene som er benyttet ved de siste valgene. Dette gjelder både i de kommunene som benytter seg av elektroniske verktøy og for fylkeskommunen i forbindelse med kontrolltelling ved stortingsvalg.

Fylkesmannen støtter derfor ikke departementets forslag om krav til manuell telling ved kommunenes grovtelling. Kommunene bør selv kunne avgjøre hvordan denne tellingen skal skje.

7. Kontrolltelling av stemmesedlene pga. avvik mellom foreløpig og endelig opptelling skal foregå manuelt.

Det kan oppstå avvik mellom ulike tellinger, både når disse gjøres manuelt, når de gjøres maskinelt og når tellingene skjer på ulik måte. Fylkesmannen mener derfor at det som et utgangspunkt må være klare regler for hvor store avvik (målt som andel av opptalte stemmer) som kan aksepteres og regler for hvordan telleresultatet skal kvalitetssikres. Dette er viktig, uansett hvordan tellingen har foregått første og annen gang og da særlig for kommunestyrevalget, som

kun skal telles to ganger. Når det gjelder stortings- og fylkestingsvalget, kvalitetssikres kommunenes telleresultater av fornyet kontrolltelling av fylkesvalgstyret. Et overveiende flertall av fylkeskommunene bruker i dag maskinell telling.

Etter Fylkesmannens mening bør kommunen selv ha myndighet til å bestemme i hvilken grad opptellingen skal skje manuelt og/eller maskinelt og til selv å bestemme hvordan eventuelt avvik mellom foreløpig opptelling og endelig opptelling skal kontrolleres. Fylkesmannen kan derfor ikke støtte departementets forslag om å påby en tredje manuell telling for kommunene ved avvik. En manuell fintelling betyr at også personrettinger og registreringer av slengere må gjøres manuelt. Det vil være et stort tilbakeskritt for de kommuner som i dag benytter elektroniske systemer til dette, og antas å føre til forsinkelser av valgoppgjøret. Særlig vil dette kunne ramme de større kommunene.

Optisk telling er i dag en lovlig tellemåte. Fylkesmannen vil bemerke at når departementet reiser tvil om sikkerheten i en optisk telling, bør dette i stedet følges opp med en godkjenningsordning for denne typen systemer slik at velgernes tillit til resultatet ikke svekkes.

8. Foreløpig opptelling av stemmesedler avgitt på forhånd kan starte søndag før valgdagen. Departementet går inn for å lovfeste at telling av forhåndsstemmer kan skje allerede på søndag dersom valgstyret ønsker dette. De fleste forhåndsstemmene vil være godkjent og være valgstyret i hende innen søndag før valgdag. Det skulle derfor ikke være noe i veien for å starte foreløpig opptelling av disse stemmene på søndag.

Fylkesmannen mener forslaget er positivt. Forslaget kan bidra til at det endelige resultat foreligger tidligere og at arbeidsbelastningen i valgstyret og tellekorps fordeles noe jevnere. Dersom det tillates opptelling av stemmesedler allerede søndag, må det være en klar betingelse om at ingen uvedkommende får tilgang til opptellingsresultatet før valget er over. Start av telling av forhåndsstemmer på dette tidspunktet bør også være frivillig for kommunen, ut fra behovene i den enkelte kommune.

Andre temaer.

1. Skjæringsdatoen for manntallet:

Problemstilling: Kan skjæringsdatoen forskyves fra 31. mai til 30. juni i valgåret uten at dette vil gjøre det vanskelig å sende ut valgkort?

Departementet har bedt om høringsinstansenes syn på å flytte skjæringsdatoen fra 31. mai til 30. juni i valgåret. Departementet peker særlig på to fordeler ved å endre skjæringsdatoen. Flere velgere vil kunne stemme der de bor på valgdagen og færre personer vil da avgi stemme i feil kommune. På denne måten vil færre stemmegivninger bli forkastet.

Fylkesmannen i Vestfold mener et senere skjæringstidspunkt kan gi de positive resultatene departementet har pekt på. Vi ser imidlertid at dette spørsmålet vil ha praktisk betydning for det operative arbeidet i kommunesektoren rundt for eksempel utsending av valgkort og behandling/oppdatering av listeforslag. Fylkesmannen vil derfor be departementet legge stor vekt på kommunenes høringsuttalelser i dette spørsmålet.

2. Valg og politiske meningsmålinger:

Problemstilling: Bør det innføres restriksjoner når det gjelder mediernes adgang til å publisere meningsmålinger de siste dagene før valgdagen?

V1 § 9-9 fastsetter at valgresultater og prognoser som er lagd på grunnlag av undersøkelser foretatt på valgdagen(e), ikke må offentliggjøres før kl 20.00 på valgdagen, mandag. Departementet ber

om høringsinstansenes synspunkter på prinsipielle spørsmål knyttet til å lovregulere dette området ytterligere, før videre utredning med sikte på utforming av konkrete lovregler igangsettes.

Institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo har konkludert med at det ikke kan påvises noen klare sammenhenger mellom partienes oppslutning på meningsmålinger og den oppslutning de oppnår i selve valget. En må gå ut fra at eventuell påvirkning kan slå begge veier, noen blir påvirket til å stemme med meningsmålingenes vinnere, mens andre blir motivert til det motsatte.

Fylkesmannen ser klare prinsipielle svakheter ved dette forslaget. Særlig i forhold til ytringsfriheten vil en innstramning som dette representere en uheldig utvikling. Fylkesmannen vil derfor ikke anbefale at det innføres ytterligere restriksjoner mht til publisering av meningsmålinger før valget. Vi forutsetter dagens regelverk ikke endres, slik at det fortsatt ikke kan offentliggjøres valgdagsmålinger før kl 20 på valgdagen.

Med hilsen
Fylkesmannen i Vestfold

Mona Røkke
Fylkesmann

Paul Høllenes
seniorrådgiver